

Chov lipicana u nás a v zahraničí

Ing. Michal Horný

Ing. Juraj Kovalčík

Národný žrebčín Topoľčianky

Medzi najstaršie kultúrne plemená koní chované vo svete patrí lipický kôň. Svoj pôvod odvodzuje od starošpanielskych a starotaliánskych koní. Vyšľachtený bol v cisárskom žrebčíne Lipica (dnešné Slovensko), odkiaľ pochádza aj jeho meno. K vyšľachteniu tohto plemena viedla potreba tvrdých, vytrvalých, otužilých, skromných a vzhľadných koní pre cisársky dvor.

Tieto okolnosti viedli arcivojvodu Karola II. v roku 1580 k založeniu dvorného žrebčína v Lipici. Základné stádo tohto žrebčína tvorilo 9 španielskych žrebcov a 24 kobýl. Neskôr

bolo do tohto žrebčína importovaných niekoľko španielskych žrebcov a kobýl a starotalianiske kone zo severného Taliánska.

V roku 1735 založil cisár Karol VI. vo Viedni dvornú španielsku jazdiareň, zameranú na výuku a výcvik šľachtickej mládeže, z ktorej sa odvodila neskôr Vysoká škola španielska.

Názov Španielska škola vychádzal z podmienky, že kone, ktoré sa podrobovali výcviku, museli byť výhradne španielskeho pôvodu. Španielska jazdiareň mala veľký význam pre chov lipického koňa najmä v Rakúsko-uhorskej monarchii. Tu sa lipické žrebce podrobovali skúškam výkonnosti a určoval sa chovný smer žrebčína Lipica, teda lipického koňa.

Významnú úlohu pri šľachtení lipického koňa zohral aj dvorný žrebčín Kladruby nad Labem, založený v roku 1579, a dvorný žrebčín v Kopčanoch pri Holíči, založený Štefanom Lotrinským v roku 1736. Z týchto dvoch žrebčínov pochádzajú aj dva kmene žrebcov, a to starokladrubský FAVORY, narodený v roku 1779, a kopčiansky SIGLAVY, narodený v roku 1810.

Okrem týchto dvoch kmenev je lipické plemeno založené na kmeni po dánском žrebcovi z Frederickborgu PLUTO, narodenom v roku 1767, talianskom vraníkovi CONVERSANO, narodenom v roku 1767, španielskom žrebcovi MAESTOSO, narodenom v roku 1837, a neapolskom žrebcovi NEAPOLITANO, narodenom v roku 1790.

Národný žrebčín Topoľčianky, š.p.

Zabezpečuje:

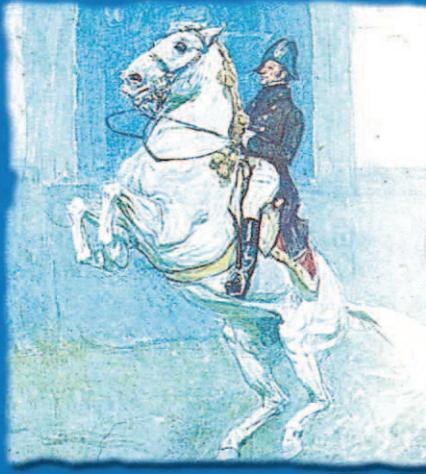
- chov tradičných plemien koní:
lipican, hucul, arab
- produkciu kvalitných
športových koní

Viedie plemennú knihu:

huculských koní, lipicaských koní,
shagya arabov a arabských plnokrvníkov

NŽ Topoľčianky, š.p. • Parková 13 • 951 93 Topoľčianky
tel: 0814/815 53 • fax: 0814/816 11

Lipican je stredne mohutný kôň vyznačujúci sa výbornými morfologickými a fyziologickými vlastnosťami. Jeho stavba tela, farba,ladnosť pohybu s vysokou kadenciou predných končatín, ideálne nasadený krk, klasická baroková hlava, živé oko, elegantnosť, jazdičnosť a učenlivosť tohto plemena ho priam predurčujú na využitie v klasickom jazdeckom umení, reprezentačných jedno- a viaczáprahoch, ako aj v drezúrnych a vozatajských športových disciplínoch.

Na Slovensku sa začal chov lipického koňa vznikom žrebčína Topoľčianky v roku 1921. Bolo dovezených 32 originálnych lipických kobyl, ktoré počas I. svetovej vojny evakuovali z Lipic do Kladrub nad Labem a odšiel do Topoľčianok. Tieto kobyly spolu s kmeňovým hnedým žrebcom NEAPOLITANO GRATIA, narodenom v roku 1904, sa stali zakladateľmi lipického stáda v Topoľčiankach a výraznou mierou prispeli k vybudovaniu dnešného stáda, ktoré tvorí slovenský genofond lipiciana.

V súčasnosti stádo štyridsiatich kobyl pozostáva z deviatich rodín - Spadiglia, Deflorata, Theodorosta, Afrika, Sardínia, Ráva, Gidrana, Presciana, Stornella. V lipickom stáde pôsobí 7 plemenných žrebcov v šiestich líniach - Favory, Neapolitano, Maestoso, Siglavy, Conversano a Pluto.

Dominantnou farbou je biela, vyskytuje sa aj vraník a hnedák. Žrebnosť sa pohybuje na úrovni 85 % a natalita 75 %. V chove lipického koňa Národný žrebčín Topoľčianky zabezpečuje jeho zachovanie v pôvodnej historickej forme, ktorá charakterizuje zvláštnosť tohto plemena. Preto sa v jeho chove robí a bude robiť len čistokrvná plemenitba, zameraná na maximálne udržanie koncentrácie dedičného podielu lipického koňa pri zamedzení nepriaznivých následkov príbuzenskej plemenitby.

Vzhľadom na tieto okolnosti Národný žrebčín aktívne spolupracoval a spolupracuje s významnými európskymi chovateľmi lipického koňa, ako je rakúsky PIBER, maďarský SZILVÁSVÁRAD,

chorvátske DAKOVO, slovinská LIPICA, talianske MONTEROTONDO a v poslednom období opäť nadviazal kontakty s rumunským FOGARAS-om.

Táto spolupráca spočíva vo výmene plemenného materiálu, hlavne vzájomným prenájom žrebcov pre osvieženie krvi a výmenou plemenných kobyl. V roku 1996 bol Národný žrebčín Topoľčianky prijatý do Medzinárodnej organizácie chovateľov lipicánov - LIF (Lipizzan International Federation) so sídlom v Bruseli.

Myšlienka vzniku medzinárodnej organizácie lipického koňa bola prvýkrát vnesená na sympózium konanom v roku 1980 v slovenskej Lipici pri príležitosti osláv 400. výročia vzniku tohto plemena. Potreba vzniku organizácie vyplývala zo skutočnosti, že početným zastúpením jedincov patrí toto plemeno medzi menšie v porovnaní s ostatnými plemenami koní.

V roku 1986 bol založený zväz chovateľov lipicánov pod názvom Lipizzan International Federation ako medzinárodný vedecký zväz, zaregistrovaný v Bruseli podľa belgického práva z roku 1919, upraveného zákonom z roku 1934.

Činnosť tohto zväzu je riadená schválenými stanovami. Podľa článku 4 týchto stanov je LIF "všeobecne užitočná organizácia pre záchovanie čistokrvného lipického koňa, pre

rozšírenie znalostí a podporu úrovne chovu tohto plemena. LIF nezasahuje do národných chovateľských pravidiel."

Bázu chovu lipického koňa nesú predevšetkým štátne chovy bývalého Rakúska-Uhorska: Rakúsko, Maďarsko, Slovinsko, Taliansko, Rumunsko, Slovensko a Chorvátsko. Vzhľadom na svoje genetické danosti je toto plemeno rozšírené aj v súkromných chovoch, ktoré sú organizované v národných zväzoch.

Členom LIF sa môže stať každý národný zväz alebo štátny chov, ktorý splňa kritériá stanov LIF o čistokrvnom chove lipického koňa. Medzi tieto kritériá okrem iného patrí hlavné splnenie podmienky platného zaregistrovania v stálej plemennej knihe.

Do stálej plemennej knihy ako čistokrvný môže byť zaregistrovaný iba jedinec, ktorého každá časť rodokmeňa je úplná a pochádza zo 6 klasických línií: CONVERSANO, NEAPOLITANO, FAVORI, PLUTO, SIGLAVY, MAESTOSO; a 18 klasických rodín: SARDÍNIA, SPADIGLIA, ARGENTINA, AFRICA, ALMERINA, PRESCIANA, ENGLANDERIA, EUROPA, STORNELLA, FAMOSA, DEFLORETA, GIDRANA, DJEBRIN, MERCURIO, THEODOROSTA, CAPROLA, RÁVA, BRADAMANTE.

Línie INCITATO a TULIPÁN sú uznané za predpokladu, že pri jedincoch z otcovej a matkinej strany je najmenej 5 generácií zná-

mych ako čistokrvný lipican podľa vyššie uvedených klasických rodín a línií. To isté platí aj o nových rodinách HAMAD FLORA, ELJEN ODALISKA, MISS WOOD a REBECCA-THAIS.

Od svojho vzniku v roku 1986 LIF pravidelne poriada ročné členské - generálne schôdzky vždy v jednej z členských krajin. Na generálnom zasadnutí v slovenskej Lipici v roku 1996 bolo prijaté do LIF aj Slovensko prostredníctvom Národného žrebčína Topoľčianky. Národnému žrebčínu Topoľčianky sa dostalo cti usporiadaj 13. generálnu schôdzku LIF na Slovensku v NŽ Topoľčianky v dňoch 22. - 24. októbra 1998, na ktorej sa zúčastnilo 80 hostí z 21 krajín. □

Snímky: Archív SPU Nitra